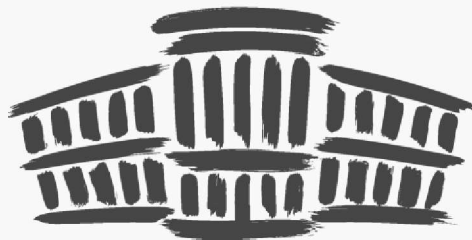

СУБОТИЦА
SZABADKA
SUBOTICA
SUBOTICA
2022

16. Međunarodna naučna konferencija
ПРОМЕНА ПАРАДИГМЕ
У ОБРАЗОВАЊУ И НАУЦИ

16. Nemzetközi tudományos konferencia
PARADIGMAVÁLTÁS
AZ OKTATÁSBAN ÉS A TUDOMÁNYBAN

16. Međunarodna naučna konferencija
PROMENA PARADIGME
U OBRAZOVANJU I NAUCI

16th International Scientific Conference
CHANGING PARADIGMS
IN EDUCATION AND SCIENCE

16. Међународна научна конференција

Промена парадигме у образовању и науци

Зборник радова

Датум одржавања: 3–4. новембар 2022.

Место: Учитељски факултет на мађарском наставном језику,
Суботица, ул. Штросмајерова 11., Република Србија.

16. Nemzetközi tudományos konferencia

Paradigmaváltás az oktatásban és a tudományban

Tanulmánygyűjtemény

A konferencia időpontja: 2022. november 3–4.

Helyszíne: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szabadka, Strossmayer utca 11., Szerb Köztársaság.

16. Međunarodna naučna konferencija

Promena paradigme u obrazovanju i nauci

Zbornik radova

Datum održavanja: 3–4. novembar 2022.

Mesto: Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku,
Subotica, ul. Štrosmajerova 11., Republika Srbija.

16th International Scientific Conference

Changing Paradigms in Education and Science

Papers of Studies

Date: November 3-4, 2022

Address: Hungarian Language Teacher Training Faculty, University of Novi Sad,
Subotica, Strossmayer str. 11, Republic of Serbia

Издавач

Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет на мађарском наставном језику
Суботица

Kiadó

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka

Izdavač

Sveučilište u Novom Sadu
Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku
Subotica

Publisher

University of Novi Sad
Hungarian Language Teacher Training Faculty
Subotica

Одговорни уредник / Felelős szerkesztő /
Odgovorni urednik / Editor-in-chief
Josip Ivanović

Уредници / Szerkesztők / Urednici / Editors
Viktor Fehér
Laura Kalmár
Judit Raffai

Технички уредник / Tördelőszerkesztő /
Tehnički urednik / Layout editor
Attila Vinkó
Zsolt Vinkler

+381 (24) 624 444
magister.uns.ac.rs/conf
inter.conf@magister.uns.ac.rs

ISBN 978-86-81960-19-6

Суботица – Szabadka – Subotica – Subotica
2022

Председавајући конференције

Јосип Ивановић

в.д. декан

Predsjedatelj konferencije

Josip Ivanović

v.d. dekan

A konferencia elnöke

Josip Ivanović

mb. dékán

Conference Chairman

Josip Ivanović

acting dean

Организациони одбор / Szervezőbizottság /
Organizacijski odbor / Organizing Committee

Председници /Elnökök / Predsjednici / Chairperson

Viktor Fehér

University of Novi Sad, Serbia

Laura Kalmár

University of Novi Sad, Serbia

Judit Raffai

University of Novi Sad, Serbia

Чланови организационог одбора /A szervezőbizottság tagjai /
Članovi Organizacijskoga odbora / Members of the Organizing Committee

Viktor Fehér

University of Novi Sad, Serbia

Eszter Gábrity

University of Novi Sad, Serbia

Beáta Grabovac

University of Novi Sad, Serbia

Szabolcs Halasi

University of Novi Sad, Serbia

Rita Horák

University of Novi Sad, Serbia

Laura Kalmár

University of Novi Sad, Serbia

Cintia Juhász Kovács

University of Novi Sad, Serbia

Zsolt Námesztovszki

University of Novi Sad, Serbia

János Vilmos Samu

University of Novi Sad, Serbia

Márta Takács

University of Novi Sad, Serbia

Judit Raffai

University of Novi Sad, Serbia

Márta Törteli Telek

University of Novi Sad, Serbia

Zsolt Vinkler

University of Novi Sad, Serbia

Attila Vinkó

University of Novi Sad, Serbia

Éva Vukov Raffai

University of Novi Sad, Serbia

Секретарице конференције
A konferencia titkárnője
Tajnice konferencije
Conference Secretary

Brigitta Búzás
University of Novi Sad, Serbia

Viola Nagy Kanász
University of Novi Sad, Serbia

Уреднички одбор конференције
A konferencia szerkesztőbizottsága
Urednički odbor konferencije
Conference Editorial Board

Viktor Fehér
University of Novi Sad, Serbia

Laura Kalmár
University of Novi Sad, Serbia
(International Scientific Conference)

Cintia Juhász Kovács
University of Novi Sad, Serbia
(ICT in Education Conference)

Zsolt Námesztovszki
University of Novi Sad, Serbia
(ICT in Education Conference)

Judit Raffai
University of Novi Sad, Serbia
(International Scientific Conference)

Márta Törteli Telek
University of Novi Sad, Serbia
(International Methodological Conference)

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad, Serbia
(International Methodological Conference)

Научни и програмски одбор
Tudományos programbizottság
Znanstveni i programski odbor
Scientific and Programme Committee

Председник / Elnök / Predsjednica / Chairperson

Judit Raffai
University of Novi Sad, Serbia

Чланови научног и програмског одбора
A tudományos programbizottság tagjai
Članovi znanstvenog i programskog odbora
Members of the Programme Committee

Milica Andevski
University of Novi Sad,
Serbia

Éva Borsos
University of Novi Sad,
Serbia

Noémi Görög
University of Novi Sad,
Serbia

László Balogh
University of Debrecen,
Hungary

Benő Csapó
University of Szeged,
Hungary

Katinka Hegedűs
University of Novi Sad
Serbia

Edmundas Bartkevičius
Lithuanian University, Kauno,
Lithuania

Eva Dakich
La Trobe University, Melbourne,
Australia

Erika Heller
Lóránd Eötvös University,
Budapest, Hungary

Ottó Beke
University of Novi Sad
Serbia

Zoltán Dévavári
University of Novi Sad,
Serbia

Rita Horák
University of Novi Sad,
Serbia

Stanislav Benčič
University of Bratislava,
Slovakia

Péter Donáth
Lóránd Eötvös University,
Budapest, Hungary

Hargita Horváth Futó
University of Novi Sad,
Serbia

Annamária Bene
University of Novi Sad,
Serbia

Róbert Farkas
University of Novi Sad,
Serbia

Éva Hózsza
University of Novi Sad,
Serbia

Emina Berbić Kolar
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Dragana Francišković
University of Novi Sad,
Serbia

Szilvia Kiss
University of Kaposvár,
Hungary

Rózsa Bertók
University of Pécs,
Hungary

Olivera Gajić
University of Novi Sad,
Serbia

Anna Kolláth
University of Maribor,
Slovenia

Radmila Bogosavljević
University of Novi Sad,
Serbia

Dragana Glušac
University of Novi Sad,
Serbia

Cintia Juhász Kovács
University of Novi Sad,
Serbia

Elvira Kovács
University of Novi Sad
Serbia

Lidija Pehar
University of Sarajevo,
Bosnia and Herzegovina

Márta Takács
University of Novi Sad,
Serbia

Mitja Krajncan
University of Primorska, Koper,
Slovenia

Anđelka Peko
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Viktória Toma Zakinszki
University of Novi Sad
Serbia

Imre Lipcsei
Szent István University, Szarvas,
Hungary

Valéria Pintér Krekić
University of Novi Sad,
Serbia

János Tóth
University of Szeged,
Hungary

Lenke Major
University of Novi Sad
Serbia

Ivan Poljaković
University of Zadar,
Croatia

Vesna Vučinić
University of Belgrade,
Serbia

Sanja Mandarić
University of Belgrade,
Serbia

Zoltán Poór
University of Pannonia,
Veszprém, Hungary

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad,
Serbia

Pirkko Martti
University of Turku, Turun
Yliopisto, Finland

Vlatko Previšić
University of Zagreb,
Croatia

Smiljana Zrilić
University of Zadar,
Croatia

Damir Matanović
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Zoran Primorac
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina

Julianna Zsoldos-Marchis
Babeş-Bolyai University,
Cluj-Napoca,
Romania

Éva Mikuska
University of Chichester,
United Kingdom

Ivan Prskalo
University of Zagreb,
Croatia

Vesnica Mlinarević
Josip Juraj Strossmayer University
of Osijek, Croatia

Ildikó Pšenáková
University of Trnava,
Slovakia

Margit Molnár
University of Pécs,
Hungary

Judit Raffai
University of Novi Sad,
Serbia

Ferenc Németh
University of Novi Sad,
Serbia

János Vilmos Samu
University of Novi Sad,
Serbia

Siniša Opić
University of Zagreb,
Croatia

László Szarka
University Jan Selyeho, Komárno,
Slovakia

Slavica Pavlović
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina

Svetlana Španović
University of Novi Sad,
Serbia

Рецензенти / Szaklektorok / Recenzenti / Reviewers

Ottó Beke
(University of Novi Sad, Serbia)

Viktor Fehér
(University of Novi Sad, Serbia)

Eszter Gábrity
(University of Novi Sad, Serbia)

Beáta Grabovác
(University of Novi Sad, Serbia)

Szabolcs Halasi
(University of Novi Sad, Serbia)

Katinka Hegedűs
(University of Novi Sad, Serbia)

Laura Kalmár
(University of Novi Sad, Serbia)

Lenke Major
(University of Novi Sad, Serbia)

Zsolt Námesztovszki
(University of Novi Sad, Serbia)

Judit Raffai
(University of Novi Sad, Serbia)

János Vilmos Samu
(University of Novi Sad, Serbia)

Éva Vukov Raffai
(University of Novi Sad, Serbia)

Аутори сnose сву одговорност за садржај и језички квалитет радова. Надаље, изјаве и ставови изражени у радовима искључиво су ставови аутора и не морају нужно представљати мишљења и ставове Уредништва и издавача.

A kiadványban megjelenő tanulmányok tartalmáért és nyelvi helyességéért a szerző felelős. A kiadványban megjelenő írásokban foglalt vélemények nem feltétlenül tükrözik a Kiadó vagy a Szerkesztőbizottság álláspontját.

Autori snose svu odgovornost za sadržaj i jezičnu kvalitetu radova. Nadalje, izjave i stavovi izraženi u radovima isključivo su stavovi autora i ne moraju nužno predstavljati mišljenja i stavove Uredništva i izdavača.

The authors are solely responsible for the content and the language of the contributions. Furthermore, statements and views expressed in the contributions are those of the authors and do not necessarily represent those of the Editorial Board and the publisher.

СПОНЗОРИ КОНФЕРЕНЦИЈЕ / A KONFERENCIÁK TÁMOGATÓI / ПОКРОВИТЕЛЈИ
KONFERENCIJE/ CONFERENCE SPONSORS

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

PANNON RTV
WWW.PANNONRTV.COM

MILENA IVANUŠ GRMEK
University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Republic of Slovenia
milena.grmek@um.si

IZAZOVI U VISOKOŠKOLSKOJ DIDAKTICI – KAKO REALIZIRATI UČENJE I POUČAVANJE USMJERENO NA STUDENTE?

Sažetak

U razvojnim dokumentima sveučilišta sve se češće javlja izraz »učenje i poučavanje usmjereno na studente«, a danas se taj izraz koristi i kao sinonim za kvalitetnu obrazovnu aktivnost na sveučilištima. Učenje i poučavanje usmjereno na studenta omogućuje studentima aktivno sudjelovanje i utjecaj na studijski proces, kao i kontrolu vlastitog procesa učenja.

U ovom smo radu predstavili kakva je podrška visokoškolskim nastavnicima i suradnicima na području usavršavanja za rad sa studentima, u kojoj su mjeri nastavni planovi i programi usmjereni na studente te kako studenti percipiraju učenje i poučavanje sa stajališta primjene nastavnih metoda i ocjenjivanja znanja. Utvrdili smo da je visokoškolskim nastavnicima i suradnicima omogućena edukacija, da su u nastavnim planovima i programima definirane različite nastavne metode, što potvrđuju i studenti Sveučilišta u Mariboru. Najčešći oblik provjere znanja je ispit, koji se nadopunjuje drugim, alternativnim oblicima vrednovanja znanja.

Ključne riječi: *visokoškolsko obrazovanje, visokoškolska didaktika, učenje i poučavanje usmjereno na studente, nastavne metode i oblici, ocjenjivanje znanja*

1. Uvod

U području visokoškolskog obrazovanja danas vjerojatno ne postoji sveučilište ili visokoškolska ustanova koja u svoje strateške razvojne ciljeve ne uključuje osiguranje i unaprjeđenje kvalitete donošenjem odgovarajućih strategija, postupaka i kriterija te pokazatelja kvalitete. Na to utječe sve veći broj studija, heterogenost studenata i složenost ciljeva kvalitete. Aškerc (2016: VI) smatra kako je svrha toga prvenstveno pokazati da je obrazovanje na sveučilištu ili visokoškolskoj instituciji organizirano te dokazati da se proces visokog obrazovanja odvija kvalitetno i učinkovito (Ivanuš Grmek i Bezjak, 2021).

S bolonjskim se reformskim procesima u visokoškolskom obrazovanju u Europi u razvojnim dokumentima sveučilišta počeo se sve češće pojavljivati pojam 'poučavanje usmjereno na studenta'. Taj se izraz danas koristi kao sinonim za kvalitetu obrazovne djelatnosti sveučilišta i visokoškolskih ustanova (Cvetek, 2019: IV; 6–13).

Na području visokoškolskog obrazovanja postoje dva pristupa poučavanju, a to su poučavanje usmjereno na nastavnika i poučavanje usmjereno na studenta (Klemenčič i sur., 2020: 9; Košir i sur., 2020: 34). Kod prvog pristupa nastavnik poučavanje shvaća kao prijenos, odnosno transmisiju znanja studentima, pri čemu je bitno ono što nastavnik radi. Posljednjih desetljeća se u visokoškolskom obrazovanju sve više naglašava važnost drugog pristupa, odnosno nastave usmjerene na studenta, gdje je student u središtu poučavanja. Pristup se temelji na aktivnom sudjelovanju i utjecaju studenata na studijski proces, ali također omogućuje njihovu aktivnu ulogu i kontrolu nad vlastitim procesom učenja. Uloga nastavnika u ovom pristupu poučavanju prvenstveno je usmjeriti studente da aktivno izgrade razumijevanje i znanje (Valenčič Zuljan, 2002; Košir i sur., 2020: 34). S tim u vezi kao važan aspekt učinkovite nastave, Bardorfer (2013: 105) osobito ističe međuljudski kontakt između visokoškolskih nastavnika i studenata s ključnim strukturnim komponentama kao što su pozitivnost, međusobna pažnja i koordinacija. Uz aktivnu obradu informacija i učenje kroz praćenje jasnih uputa dva se navedena pristupa međusobno ne isključuju, premda visokoškolske ustanove i dalje često rade

prema paradigmi učenja i poučavanja koja je više usmjerena na nastavnika (Klemenčič i sur., 2020: 11). Osobito u početnim fazama stjecanja stručnih znanja je učenje učinkovitije ako nastavnik jasno usmjerava, a ne samo stvara uvjete za kvalitetno učenje (Košir i sur., 2020: 36). U istraživanju među studentima su Ivanuš Grmek i sur. (2020: 35) također utvrdili kako je za kvalitetan studijski proces potrebna kombinacija različitih nastavnih metoda koje su usmjerene i na nastavnika i na studenta.

Klemenčič i sur. (2020: 9–10; 34–35) su u analitičkom izvješću Europske komisije definirali deset ključnih, međusobno povezanih i interaktivnih elemenata za učinkovito i na studenta usmjereno učenje i poučavanje. U izvješću ističu da je navedeni pristup moguće realizirati ako su zadovoljeni svi elementi, kako slijedi:

1. odgovarajuće strategije, pravila i propisi koji promiču učenje i poučavanje usmjereno na studenta (nacionalni ili institucionalni uvjeti, pravila i propisi za nastavnike i studente visokog obrazovanja, odgovarajuće financiranje pristupa te strateško upravljanje pristupom) (id.: 40–51);
2. nastavni planovi i programi i nastava usmjereni na studenta (pedagogija) (id.: 51–56);
3. vrednovanje usmjereno na studenta s naglaskom na formativnom vrednovanju s jačanjem uloge povratne informacije, samovrednovanja i vršnjačkog vrednovanja (id.: 56–60, 93);
4. mogućnost prilagodljivih putova učenja (flexible learning pathways) uz uvažavanje studentovih interesa, sposobnosti, potreba u pogledu ciljeva, vremena, prostora, sadržaja, nastavnih metoda, načina prenošenja znanja (kao što su mogućnost izbornih predmeta, učenje na daljinu, prilagodbe i sl.) (id.: 60–62, 93);
5. podrška studentima u učenju u skladu s različitim individualnim vještinama, znanjima i sposobnostima studenata (kao što je mentorsko pružanje pomoći u učenju, akademsko savjetovanje, centri za učenje, savjetovanje o karijeri i sl.) (id.: 63–66, 93);
6. podrška nastavnicima, koja im kroz usavršavanje omogućuje stjecanje vještina i sposobnosti za različite didaktičko-metodičke pristupe, vrednovanje, prijenos znanja (stručno usavršavanje visokoškolskih nastavnika i pedagoško usavršavanje studenata poslijediplomskog studija i asistenata na dodiplomskom studiju) (id.: 66–70, 93);
7. »aktivni« prostori za učenje i akademske knjižnice, čija je karakteristika prilagodljivost u smislu omogućavanja aktivnog i produbljenog učenja te omogućavanja prijelaza između različitih razrednih sastavnica ili aktivnosti, odnosno oblika nastave od nastavnikovog izlaganja sadržaja, grupnog rada, izlaganja učenika i sl. (id.: 71–73, 93);
8. »infrastruktura« nastavnih tehnologija s ciljem učenja i poučavanja poboljšanog tehnologijom s online tečajevima, kombiniranim učenjem, obrnutim učenjem i platformama za online učenje te s ciljem korištenja analitike učenja za utjecaj na institucionalnu i razrednu praksu poučavanja i učenja, donošenje odluka i raspodjelu resursa (id.: 73–76, 93–94);
9. povezivanja i partnerstva u društvu s istraživačkim, školskim ustanovama i drugim institucijama u sektoru obrazovanja ili s poduzećima i širim društvom (primjerice, međuinstitucionalno partnerstvo u istraživanju, povezivanje s poduzetništvom i povezivanje u svrhu osvješćivanja lokalne zajednice i poslovnih subjekata) (id.: 76–78, 94).
10. osiguranje kvalitete koja promiče učenje i poučavanje usmjereno na studenta (na temelju ESG standarda i smjernica), pri čemu visokoškolske ustanove moraju prilagoditi interne strategije i procese osiguranja kvalitete u skladu s prethodno navedenim pristupom, a agencije za kvalitetu moraju sukladno tome prilagoditi standarde vanjskog osiguranja kvalitete (id.: 79–82, 94).

Na temelju ovog analitičkog izvješća autori također zaključuju da učenje i poučavanje usmjereno na studenta može značajno doprinijeti dvama glavnim aspektima uključivog visokog obrazovanja, a to su sposobnost bolje prilagodbe različitostima u učionici te omogućavanje i poboljšanje pristupa visokom obrazovanju sa svim gore navedenim elementima pristupa (id.: 94).

Stručnjaci za visokoškolsku nastavu napominju da je promišljanje o čimbenicima uspješnosti studiranja prošlo kroz tri faze koje ujedno predstavljaju tri razine koncepcija (Biggs i Tang, 2011: 17–21), a to su 1. faza, koja predstavlja fokus na to kakvi su studenti, 2. faza, koja se fokusira na ono što nastavnik radi (prenošenje znanja studentima, usavršavanje strategija prenošenja znanja, retoričke vještine, integracija obrazovne tehnologije itd.), te 3. faza, koja se fokusira na ono što učenik radi, gdje je važno kakvo će učenje nastavnik (zadaci, aktivnosti) pokrenuti kod studenata. Pri tom je glavna

zadaca visokoškolskog nastavnika planirati, poticati i pratiti aktivnost studenta te stvoriti što poticajnije, izazovnije i bogatije okruženje za studiranje.

U našem radu usredotočit ćemo se na četiri od prikazanih elemenata nastave usmjerene na studenta, a to su prisutnost potpore visokoškolskim nastavnicima, analizi nastavnih planova i programa sa stajališta planiranja provedbe pedagoškog procesa te percepcije nastavnih metoda i oblika ocjenjivanja znanja iz perspektive studenata.

2. Svrha i problem istraživanja

U istraživanju nas je zanimalo:

1. kakva je potpora visokoškolskim nastavnicima na području stručnog usavršavanja;
2. u kojoj su mjeri nastavni planovi i programi usmjereni na studenta;
3. koje nastavne metode i oblike koriste visokoškolski nastavnici prema mišljenju studenata u nastavi visokog obrazovanja;
4. koje oblike ocjenjivanja znanja koriste sveučilišni nastavnici prema mišljenju studenata.

3. Metoda

Istraživanje je provedeno na tri razine:

1. Najprije smo pregledali podatke o broju polaznika koji su sudjelovali u edukacijama u sklopu projekta Inovativno učenje i poučavanje za kvalitetne karijere diplomanata i izvrsno visoko obrazovanje (dalje u tekstu INOVUP), kao i teme edukacija koje su provedene u okviru ovog projekta.
2. Zatim smo analizirali odabrane nastavne planove i programe tako da smo prema KLASIUS klasifikaciji iz svakog područja odabrali 10 nastavnih planova i programa u kojima smo analizirali predviđene metode učenja i poučavanja.
3. Na kraju donosimo rezultate ankete u kojoj je sudjelovalo 212 studenata Sveučilišta u Mariboru.

Na 1. i 2. razini analizirali smo dostupnu dokumentaciju, a na 3. razini prikazujemo rezultate istraživanja u kojem su sudjelovali studenti Sveučilišta u Mariboru (Ograjšek, 2020.), a njih smo dobili pomoću anketnog upitnika.

Prikupljene podatke obradili smo na razini deskriptivne i inferencijalne statistike.

4. Prikaz rezultata i interpretacija

U Sloveniji se već četvrtu godinu provodi projekt Inovativno učenje i poučavanje za kvalitetne karijere diplomanata i izvrsno visoko obrazovanje (INOVUP), čija je svrha poboljšati kvalitetu visokoškolskog obrazovanja uvođenjem fleksibilnijih, modernijih oblika učenja i poučavanja. U projektu sudjeluju sva tri javna sveučilišta u Republici Sloveniji (Sveučilište u Ljubljani, Sveučilište u Mariboru, Primorsko sveučilište) i Fakultet za informacijske studije Novo mesto. Projekt INOVUP svojim aktivnostima doprinosi boljoj pedagoškoj kompetentnosti visokoškolskih nastavnika i suradnika. Provođenjem pedagoških edukacija i drugih događanja, provođenjem multiplikatorskih posjeta inozemnim visokoškolskim ustanovama i pripremom didaktičkih materijala, osigurava se prijenos znanja o inovativnim i fleksibilnim oblicima nastave među slovenskim visokoškolskim pedagoškim kolektivima, pa i iz inozemne pedagoške prakse (Inovativno učenje in poučavanje..., 2022).

Tablica 1: Broj provedenih edukacija i broj sudionika edukacija po ustanovama sudionicama (Projektno gradivo, 2022)

Ustanova sudionica	Broj provedenih edukacija do 30. 6. 2022	Broj sudionika edukacija do 30. 6. 2022
Sveučilište u Ljubljani	154	4.625
Sveučilište u Mariboru	152	2.961
Primorsko sveučilište	63	1.263
Fakultet za informacijske studije, Novo mesto	6	324
Ukupno	375	9.173

Iz gornje je tablice vidljivo da je visokoškolskim nastavnicima i suradnicima u Republici Sloveniji omogućeno sudjelovanje u raznim edukacijama i stjecanje znanja i vještina potrebnih za rad sa studentima. Teme provedenih edukacija pokrivaju različita područja: npr. planiranje pedagoškog procesa i priprema za predavanja i vježbe, specifičnosti visokoškolske nastave u radu s velikim i malim skupinama studenata, predani istraživački i pedagoški rad, kako sastaviti dobra ispitna pitanja, karakteristike obrnutog učenja i nastave u visokom obrazovanju, aktualna pitanja stručnog usavršavanja, problematika interkulturalnosti, problemsko učenje, mentorstvo doktorandima. Predavanja koja se održavaju u okviru ovog projekta održavaju se i u obliku radionica, što doprinosi stjecanju različitih znanja i vještina polaznika na području visokoškolske didaktike. Održavanje predavanja i radionica pridonosi i stjecanju i unaprjeđenju onih znanja, kompetencija i vještina studenata, budućih diplomanata, koji su važni za uspješnu integraciju mladih u društvo i na tržište rada. Na temelju toga možemo zaključiti da u Sloveniji postoji briga za profesionalni razvoj visokoškolskih nastavnika i suradnika, što utječe na kvalitetu rada sa studentima.

Nadalje, zanimalo nas je u kojoj su mjeri analizirani nastavni planovi i programi usmjereni na studenta.

Didaktičko znanje visokoškolskih nastavnika ogleda se i u izradi nastavnih planova, posebice u dijelu o metodama učenja i poučavanja. Analizom metoda poučavanja i učenja željeli smo saznati kakvo je poznavanje nastavnih metoda visokoškolskih nastavnika i njihov pristup planiranju provedbe pedagoškog procesa.

Utvdili smo da sveučilišni nastavnici planiraju primjenu različitih nastavnih metoda za izvedbu pedagoškog procesa. Kao važan način prijenosa znanja koriste se predavanja, koja su oblik metode objašnjavanja. Budući da su svjesni da je nastavu potrebno obogatiti aktivnošću studenata, napisali su da planiraju interaktivnu nastavu ili nastavu s raspravom: naglašava se mentalna aktivnost studenata unosom pitanja i kratkih zadataka – individualno ili grupno.

Nadalje, u izvođenju pedagoškog rada navode primjenu metode razgovora i metode demonstracije. Predviđena je i metoda rješavanja problema, metoda primjera te, ovisno o specifičnostima pojedinog predmetnog područja, laboratorijsko-eksperimentalni rad.

Na temelju pregleda navodimo neke mogućnosti za poboljšanje zapisa:

1. **Dobro poznavanje karakteristika pojedinih nastavnih metoda i korištenje odgovarajuće terminologije.** Npr. zapis: »Navedena je apstraktna konceptualizacija problema, • naveden je primjer konkretnog problema i rješenja, • konkretno iskustvo, • refleksija iskustva, odnosno osvješćivanje, analiza i promišljanje čimbenika koji su utjecali na iskustvo i ponašanje pojedinca u njemu, • uspoređivanje i traženje veza reflektiranog iskustva s prošlim vlastitim i stranim iskustvima, teorijskim spoznajama, stavovima i sl., • praktično eksperimentiranje, odnosno planiranje novih oblika i koncepata korisnih proizvoda • integracija novih znanja u postojeći mentalni sklop«. U ovom zapisu ima previše riječi. Iz ovog zapisa proizlazi da je na predavanjima i vježbama važan naglasak na iskustvenom učenju. No, koristi se objašnjenje, demonstracija, rješavanje problema.
2. **Veća integracija suvremenih pristupa učenju u pedagoški proces, što bi trebalo razvijati u okviru ovog projekta.** Npr. zapis: » Samostalni studij, - klasična predavanja, - interaktivna predavanja - obrada studijskih primjera; - gostujući predavači; - seminarski projekt - timski rad«. Iz zapisa je vidljivo da sastavljač nastavnog plana i programa nastoji uključiti razne suvremenije pristupe u pedagoški rad, ali ih nedovoljno prikladno imenuje.

Klasius-P-16 analiza zapisa među područjima ukazuje na neke razlike među predmetnim područjima koje se očituju uglavnom u duljini zapisa. Zapisi na područjima 01, 02, 03 (obrazovne, humanističke i dijelom društvene znanosti) su u većini slučajeva kraći i približavaju se zapisima nastavnih metoda kako su definirane u didaktičkoj teoriji (Ivanuš Grmek & Javornik Krečić, 2011; Valenčič Zuljan & Kalin, 2020). Zapisi na područjima 04, 09 (dijelom društvene znanosti – pravo, medicinske znanosti) su dugi i na temelju opisa možemo zaključiti o korištenju pojedinih nastavnih metoda. Na područjima 05, 06, 07, 08 (tehnika, tehnologija, prirodne znanosti, poljoprivreda) se u većini slučajeva radi o ponavljanju zapisa visokoškolskih oblika rada (predavanja, razne vrste vježbi), ponegdje se u metode svrstavaju artikulacijske razine nastave (visokog obrazovanja). Ova nas analiza upozorava da ima smisla posvetiti veću pozornost didaktičkoj osviještenosti visokoškolskih nastavnika

o nastavnim metodama pri izradi nastavnih planova kao uspješnim načinima rada koji nas vode do željenog cilja (Analiza stanja na Univerzi v Mariboru, 2019).

U nastavku prikazujemo koje nastavne metode i oblike koriste visokoškolski nastavnici prema mišljenju studenata u visokoškolskoj nastavi

Tablica 2: Broj (*f*) i strukturni postoci (*f*%) različitih nastavnih metoda prema učestalosti primjene u nastavi visokog obrazovanja prema procjeni studenata

	Nikad		Rijetko		Ponekad		Često	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Predavanje	0	0,0	0	0,0	4	1,9	208	98,1
Razgovor	26	12,3	71	33,5	87	41,0	28	13,2
Demonstracija	6	2,8	35	16,5	86	40,6	85	40,1
Rad s tekstem	21	9,9	79	37,3	70	33,0	42	19,8
Rješavanje problema	8	3,8	58	27,4	78	36,8	68	32,1
Laboratorijsko-eksperimentalni rad	46	21,7	56	26,4	48	22,6	62	29,2
Rad na primjerima	4	1,9	22	10,4	85	40,1	101	47,6

Iz tablice 2 je vidljivo, da visokoškolski nastavnici i suradnici u visokoškolskoj nastavi koriste različite nastavne metode, no, prema mišljenju studenata Sveučilišta u Mariboru, predavanje je daleko najčešća nastavna metoda u visokoškolskoj nastavi, što dokazuje i analiza nastavnih planova i programa. Slijede način rada na primjerima i demonstracije. Za metodu laboratorijsko-eksperimentalnog rada veći udio studenata procjenjuje da se nikada ne koristi u procesu učenja u odnosu na ostale nastavne metode.

Koje oblike ocjenjivanja znanja primjenjuju sveučilišni nastavnici prema mišljenju studenata.

Tablica 3: Broj (*f*) i strukturni postoci (*f*%) odgovora studenata o primjeni različitih oblika ocjenjivanja znanja

	Primjenjuju i uzimaju u obzir u konačnoj ocjeni za predmet		Primjenjuju, ali ne uzimaju u obzir u konačnoj ocjeni za predmet		Ne primjenjuju	
	f	f%	f	f%	f	f%
Ispit	207	97,6	4	1,9	1	0,5
Kolokvij	160	75,5	23	10,8	29	13,7
Ocjena seminarskoga rada	153	72,2	41	19,3	18	8,5
Ocjena prezentacije seminara	156	73,6	45	21,2	11	5,2
Ocjena projektnog, istraživačkog zadatka	103	48,6	26	12,3	83	39,2
Samostalni pisani radovi	80	37,7	44	20,8	88	41,5
Grupni radovi	97	45,8	49	23,1	66	31,1
Prisutnost na nastavi	59	27,8	96	45,3	57	26,9
Ocjena izvođenja	54	25,5	35	16,5	123	58,0
Samovrednovanje	9	4,2	39	18,4	164	77,4
Vršnjačko vrednovanje	3	1,4	27	12,7	182	85,8

Gotovo su svi studenti odgovorili da pri oblikovanju konačne ocjene nastavnici u obzir uzimaju ispit. Otprilike tri četvrtine studenata odgovorilo je da se kolokvij, ocjena prezentacije seminara i ocjena seminarskog rada također koriste i uzimaju u obzir u završnoj ocjeni, nešto manje od polovice odgovorilo je da se u završnoj ocjeni u obzir uzima ocjena projektnog, odnosno istraživačkog zadatka i

grupnih radova. Rjeđe se, prema riječima studenata, u završnoj ocjeni uzima u obzir i ocjena samostalnih pisanih radova, prisutnosti na nastavi i ocjena izvođenja. Većina studenata izjavila je da se samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje rijetko koriste i uzimaju u obzir u konačnoj ocjeni predmeta.

Studenti navode da prisutnost na nastavi nastavnici najčešće koriste, ali ne uzimaju u obzir u završnoj ocjeni. Tako je odgovorilo nešto manje od polovice studenata. Prema mišljenju oko petine studenata, nastavnici primjenjuju, ali u završnoj ocjeni ne uzimaju u obzir grupne radove, ocjenu prezentacije seminara, samostalne pisane radove i ocjenu seminarskog rada. Još se neki oblici rjeđe koriste u praksi, ali se ne uzimaju u obzir u konačnoj ocjeni predmeta, što je vidljivo iz Tablice 3. Istraživanje je također pokazalo da se među svim navedenim oblicima najmanje koriste vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje, neovisno o tome uzimaju li se u obzir pri konačnom ocjenjivanju ili ne.

5. Zaključak

Rezultati istraživanja ukazuju na to da u Republici Sloveniji postoji briga za pedagoško usavršavanje visokoškolskih suradnika i visokoškolskih nastavnika. Na to ukazuje veliki broj sudionika na predavanjima održanima u okviru projekta INOVUP. Osim toga, teme predavanja su takve da visokoškolske nastavnike usmjeravaju na primjenu različitih pristupa koji pomažu studentima da aktiviraju svoje misaone procese i dovedu do produbljenog učenja, a time i do boljih ishoda učenja (Klemenčič, Pupinis i Kirdulytė, 2020). Po njihovom mišljenju, "prelazak na aktivno učenje ima najbolje učinke na ishode studenata".

Vezano za pripremu nastavnih planova i programa usmjerenih na studente, napominjemo da još uvijek postoji potreba za njihovim poboljšanjem. Autori Shirani Bidabadi, Nasr Isfahani, Rouhollahi i Khalili (2016: 173–174) ističu važnost nastavnikova planiranja i prethodne pripreme za studijski proces. Također smatraju da najbolji pristup poučavanju uključuje nastavne metode usmjerene na studenta, kao i one koje u prvi plan stavljaju nastavnika. Analiza koju smo proveli pokazuje da nastavnici u svojim nastavnim planovima i programima planiraju metode koje u prvi plan stavljaju nastavnika (npr. predavanja), kao i metode koje su više usmjerene na studente (razgovor, rješavanje problema). Ova nastojanja potvrdili su i studenti Sveučilišta u Mariboru koji su sudjelovali u istraživanju. Rezultati istraživanja pokazuju da u izvedbi studijskog procesa sveučilišni nastavnici Sveučilišta u Mariboru primjenjuju različite nastavne metode, među kojima dominiraju predavanja. Primjena različitih nastavnih metoda pozitivno utječe na akademski uspjeh studenata, što su u svojim istraživanjima potvrdili i Ganyaupfu (2013) te Shirani Bidabadi, Nasr Isfahani, Rouhollahi i Khalili (2016). Točnije, utvrdili su kako je za kvalitetan studijski proces potrebna kombinacija različitih nastavnih metoda koje su usmjerene i na nastavnika i na studenta. Naime, nastava usmjerena na studenta omogućuje studentima aktivno sudjelovanje i utjecaj na studijski proces, kao i kontrolu vlastitog procesa učenja.

Istraživanje je također pokazalo da je ispit i dalje dominantan oblik provjere i ocjenjivanja znanja u visokom obrazovanju. Budući da su visokoškolski nastavnici svjesni manjkavosti ispita kao oblika vrednovanja znanja, potrebno ga je i smisleno nadopuniti drugim, alternativnim oblicima provjere i vrednovanja znanja. Potonje u svojim razmišljanjima potvrđuju Biggs i Tang (2007). Ističu da studenti uče na različite načine i tako na različite načine konstruiraju svoje znanje, a tako stečeno znanje teško je provjeriti samo putem ispita. Murphy (2006) se također slaže da zbog složenosti i slojevitosti procesa učenja treba koristiti različite pristupe za provjeru i vrednovanje znanja. U svjetlu navedenog, ohrabruje saznanje iz ovog istraživanja da u praksi nastavno osoblje ispit nadopunjuje drugim oblicima provjere i vrednovanja znanja koji su više usmjereni na studente i potiču njihovu aktivnu ulogu tijekom samog studijskog procesa. Oko tri četvrtine studenata odgovorilo je da, u svrhu provjere i vrednovanja znanja, nastavnici koriste i u završnoj ocjeni predmeta u obzir uzimaju kolokvij, ocjenu seminarskog rada i ocjenu prezentacije seminara, dok je nešto manje od polovice studenata odgovorilo da se u konačnoj ocjeni u obzir uzima ocjena projektnog, odnosno istraživačkog zadatka i vrednovanje grupnih radova. Ostali oblici provjere i ocjenjivanja znanja rjeđe se uzimaju u obzir u završnoj ocjeni predmeta (Pšunder i sur., 2021).

Rezultati istraživanja kažu, da su upraksi visokoškolskog obrazovanja prisutni elementi učenja i poučavanja usmjerenog na studenta. Ali ima još puno prilika za poboljšanje ove situacije: npr. u korištenju nastavnih metoda i oblika, u poticanju studenata i ocjenjivanju znanja.

LITERATURA

- Aškerc, K. (ur.) (2016). Izboljševanje kakovosti poučevanja in učenja v visokošolskem izobraževanju: od teorije k praksi, od prakse k teoriji. Ljubljana: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja. Download from: https://www.cmepius.si/wp-content/uploads/2014/02/Monografija_projekt-EHEA_splet.pdf [28.08.2022.]
- Biggs, J. B., Tang, C. (2007). Teaching for quality learning at university: what the student does (3rd ed.): Society for Research into Higher Education & Open University Press, Maidenhead.
- Cvetek, S. (2019). Na študenta osredinjeno poučevanje: priročnik za visokošolske učitelje. Akadem, Ribniško selo.
- Ganyaupfu, E. M. (2013). Teaching Methods and Students' Academic Performance. International Journal of Humanities and Social Science Invention, 2. 9. 29–35.
- Inovativno učenje in poučevanje za kakovostne kariere diplomantov in odlično visoko šolstvo INOVUP. (2022): Download from: <https://pef.um.si/raziskovanje-in-umetnost/projekti-iz-evropskih-skladov/inovup/> [28.08.2022.]
- Ivanuš Grmek, M. & Bezjak Š. (2021). Kakovost na področju visokošolskega izobraževanja s poudarkom na učenju in poučevanju. In: Vršnik Perše, T. (ed.): Učenje in poučevanje v visokem šolstvu: spoznanja in izzivi. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba: Pedagoška fakulteta, Maribor, 19–46. Download from: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/568> [28.08.2022.]
- Ivanuš Grmek, M. & Javornik Krečič, M. (2011). Osnove didaktike. Maribor: Pedagoška fakulteta UM.
- Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M., Ograjšek, S. (2020). Nekatere didaktične značilnosti poučevanja na Univerzi v Mariboru z vidika študentov. Sodobna pedagogika, 71. 2. 24-39. Download from: https://www.sodobna-pedagogika.net/clanki/02-2020_nekatere-didakticne-znacilnosti-poucevanja-na-univerzi-v-mariboru-z-vidika-studentov/ [28.08.2022.]
- Klemenčič, M., Pupinis, M. in Kirdulytė, G. (2020). Mapping and analysis of student-centred learning and teaching practices: usable knowledge to support more inclusive, high-quality higher education. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Košir, K., Vršnik Perše, T., Ograjšek, S., Ivanuš Grmek, M. (2020). Spodbujanje aktivnega študija, kot ga zaznavajo študenti. AS. Andragoška spoznanja: prva slovenska revija za izobraževanje odraslih, 26.2. 33–46. Download from: <https://revije.ff.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/9150/8974> [28.08.2022.]
- Murphy, R. (2006). Evaluating new priorities for assessment in higher education. V C. Bryan in K. Clegg (ed.): Innovative Assessment in Higher Education.: Routledge, London in New York, 37–47.
- Ograjšek, S. (2020). Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v različnih študijskih programih Univerze v Mariboru: magistrsko delo. Filozofska fakulteta, Maribor.
- Projektno gradivo (2022). Število izvedenih usposabljanj in število udeležencev usposabljanj po sodelujočih institucijah. Univerza v Mariboru, Maribor.
- Pšunder, M., Bakračević, K, Ograjšek, S. & Ivanuš Grmek, M. (2021). Tradicionalne in alternativne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja z vidika študentov Univerze v Mariboru. In: Vršnik Perše, T. (ed.): Učenje in poučevanje v visokem šolstvu: spoznanja in izzivi. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, Pedagoška fakulteta, Maribor, 99–125. Download from: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/568> [28.08.2022.]
- Shirani Bidabadi, N., Nasr Isfahani, A., Rouhollahi, A. in Khalili, R. (2016). Effective teaching methods in higher education: requirements and barriers. Journal of Advances in Medical Education & Professionalism, 4. 4. 170–178.
- Valenčič Zuljan, M. (2002). Kognitivno-konstruktivistični model pouka in nadarjeni učenci. Pedagoška obzorja, 17. 3/4. 3–12 .
- Valenčič Zuljan, M. & Kalin, J. (2020). Učne metode in razvoj učiteljeve metodične kompetence. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.

CHALLENGES IN HIGHER EDUCATION DIDACTICS - HOW CAN STUDENT-CENTRED LEARNING AND TEACHING BE REALIZED?

Abstract

The term "student-centred learning and teaching" is increasingly used in higher education development documents and is now considered synonymous with high-quality educational activities in higher education institutions. Student-centred learning and teaching enable students to actively participate in and influence the study process and to control their own learning process.

In this paper, we present support for university teachers in training to work with students. We were also interested in the extent to which curricula are student-centred and how students perceive learning and teaching from the perspective of using teaching methods and assessing knowledge. We note that university teachers participate in different forms of training. Different teaching methods are specified in the curricula, which is also confirmed by the students at the University of Maribor during the research. The most common form of knowledge assessment is an exam, which is supplemented by other alternative forms of knowledge assessment.

Keywords: *Higher education, higher education didactics, student-centred learning and teaching, teaching methods and forms, assessment*

AУТОРИ / SZERZŐK / AUTORI / AUTHORS

16. MEЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
16. NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
16. MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
16TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

1. Bacsa-Bán Anetta	13. Ines Katić	25. Námesztovszki Zsolt
2. Balogh Regina	14. Kovács Írisz	26. Ivana Nikolić
3. Lucija Belošević	15. Andre Kurowski	27. Bojana Perić Prkosovački
4. Blatt Péterné	16. Valentina Majdenić	28. Richárd Kószó
5. Ђорђе Л. Цвијановић	17. Major Lenke	29. Rudnák Ildikó
6. Ana Izabela Dasović	18. Zvonimir Marić	30. Hrvoje Šlezak
7. Grabovac Beáta	19. Ivana Marinić	31. Szabóné Pongrácz Petra
8. Horák Rita	20. Hrvoje Mesić	32. Draženko Tomić
9. Tatjana Pleš	21. Eva Mikuska	33. Tin Užar
10. Milena Ivanuš Grmek	22. Snježana Mraković	34. Emőke Varga
11. Александар П. Јанковић	23. Nagy Kinga	
12. Kalmár Laura	24. Nagyházi Bernadette	

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

37(082)

УЧИТЕЉСКИ факултет на мађарском наставном језику. Међународна научна конференција (16 ; 2022 ; Суботица)

Промена парадигме у образовању и науци [Електронски извор] : зборник радова = Paradigmaváltás az oktatásban és a tudományban : tanulmánygyűjtemény / 16. међународна научна конференција, Суботица, 3–4. новембар 2022. = 16. Nemzetközi tudományos konferencia, Szabadka, 2022. november 3–4. ; [уредници Viktor Fehér, Laura Kalmár, Judit Raffai]. - Суботица = Szabadka = Subotica : Учитељски факултет на мађарском наставном језику, 2022

Начин приступа (URL):

https://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf2022/Inter_ConfSubotica2022.pdf. - Начин

приступа (URL): <http://magister.uns.ac.rs/Kiadvanyaink/>. - Начин приступа (URL):

<https://magister.uns.ac.rs/Публикације/>. - Насл. са насловног екрана. - Опис заснован

на стању на дан: 26.12.2022. - Радови на срп., мађ., хрв. и енгл. језику. -

Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-81960-19-6

а) Образовање -- Зборници

COBISS.SR-ID 83886601